



РОЗДІЛ 3 МЕТОДИКА НАВЧАННЯ МОВИ І ЛІТЕРАТУРИ



УДК 373.5:070:811.112.2(477)

Наталія Бейліс
Nataliia Beilis

УМОВИ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ НІМЕЦЬКИХ ГАЗЕТ І ЖУРНАЛІВ НА УРОКАХ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ В УКРАЇНІ

TERMS OF USE EFFICIENCY GERMAN NEWSPAPERS AND MAGAZINES IN GERMAN LESSONS IN UKRAINE

У статті робиться акцент на тому, що основне призначення уроків німецької мови полягає в оволодінні учнями умінням спілкуватися німецькою мовою. Аналізуються різновиди німецькомовних газет і журналів на уроках німецької мови в школах України у другій половині ХХ – на початку ХХІ століття. Особлива увага приділяється роботі з автентичними текстами на уроках німецької мови, що сприяє розвитку в учнів критичного мислення та універсальних навчальних дій, а також являє собою актуальний і цікавий матеріал для вивчення німецької мови, так як вони створюють ситуацію прилучення до мовного середовища. Провідним аспектом наукового дискурсу в контексті використання газетних матеріалів на уроках німецької мови є допомога учням в ознайомленні з культурою, стереотипами поведінки, процесами, що відбуваються в німецькомовному суспільстві в наш час у вимірах входження України в загальноєвропейський освітній простір.

Ключові слова: автентичні тексти, газетні матеріали, жанр, іншомовна культура, німецькомовна газета і журнал, преса, читання.

Реалізація стратегічних напрямів розвитку педагогічної освіти в Україні пов'язана з використанням кращого зарубіжного і вітчизняного досвіду формування особистості учня засобами різних дисциплін, і зокрема, німецької мови. Ідеться передусім про проблему створення умов для оволодіння учнями уміннями та навичками читання автентичних текстів німецькомовних газет і журналів на уроках німецької мови в школах.

Актуальність теми зумовлена великим попитом на читання в повсякденному житті: ми широко використовуємо його, щоб дізнатися будь-яку інформацію з газети, оголошення, інтерв'ю, розклад. Навчання пошуковому читанню німецькомовної преси на уроках німецької мови полегшує орієнтацію школярів у друкованому тексті, а значить, сприяє адаптації до культури німецькомовних країн.

Упродовж останнього століття Європа була центром розвитку освіти й виховання, експериментального пошуку нових підходів до іншомовної освіти та залучення медійного матеріалу для урізноманітнення вивчення іноземних мов. Саме цьому аспекту приділили увагу низка науковців, зокрема В. Костомаров, Т. Барабаш, Д. Малявін, В. Королькова, Т. Левицька А. Фитерман, Л. Черніна.

У дослідженнях спостерігається широке використання словників з окресленої теми таких вітчизняних і зарубіжних учених як І. Рахманов, Н. Мініна, Д. Мальцева, Л. Бінович,

Н. Грішін, Г. Лепінг, Н. Страхова, К. Лейн, Р. Еккерт, О. Никонова, М. Цвілінг та багатьох ін. А. Ротар та В. Чіжаковській, під загальною редакцією Р. Піотровського уклали “Частотний словник-мінімум газетної лексики”.

Проте глибина та потенціал використання німецькомовних газет і журналів на уроках німецької мови в школах України ще не стало предметом цілісного педагогічного дослідження, а тому цей аспект потребує більшої уваги та обґрунтовує тему для розгляду.

Метою статті є визначення необхідних умов розкриття змістом іншомовних газет і журналів цілісної сукупності їх функцій, та на основі історико-педагогічного аналізу висвітлення основних особливостей газет німецькомовних країн і застосування газетних текстів на уроках для вдосконалення володіння німецькою мовою.

Хронологічні межі охоплюють період від проголошення незалежності до сучасного моменту розвитку України, та визначаються початком наукового дискурсу щодо потенціалу використання німецькомовної преси на уроках у школі як додаткового засобу розкриття можливостей роботи з газетними матеріалами і використання набутих умінь та навичок у процесі навчальної діяльності.

В умовах розширення контактів та інтеграції України в світову спільноту фонові знання й уявлення про політичні, економічні, соціальні тенденції набувають особливого значення. Картину світу, яка відповідає фізичним, духовним, технологічним, естетичним, етичним та іншим потребам у світі на уроці німецької мови, можна в повній мірі черпати з використання на уроках преси, яка стає важливим елементом навчання.

Мова є найважливішим засобом людського спілкування, без якого неможливе існування і розвиток людського суспільства. Розширення і якісні зміни характеру міжнародних зв'язків України роблять німецьку мову реально затребуваною в практичній і інтелектуальній діяльності людини.

Сьогодні виокремлюють кілька підходів до визначення сутності автентичних текстів. Автентичними прийнято вважати ті матеріали, які використовуються в реальному житті тих країн, де говорять на даному іноземною мовою. До них відносять тексти, взяті з газет і журналів, різного роду оголошення (оголошення, афіші, реклама, вивіски, розкладу, меню тощо), листи, кореспонденцію, програми новин радіо і телебачення, авіа- та залізничні квитки, художні тексти. За характером їх, зазвичай, поділяють на прагматичні (вивіски, оголошення, меню, розклад транспорту тощо.), публіцистичні (газетні та журнальні статті), художні та науково-популярні.

Існує три способи до використання оригінального тексту для навчальних цілей: (1) адаптація, (2) вибіркове скорочення, (3) трансформування матеріалу.

Щодо німецьких газет і журналів, то будучи засобом масової інформації, вони дуже важливі для учнів взагалі, і на уроках німецької мови зокрема, так як дають актуальну інформацію, інформуючи про все, що відбувається в світі і навколо нас, таким чином, вони поглиблюють і розширюють кругозір учнів. Ще одна особливість цих газет у тому, що вони містять тексти різних видів і мовних стилів, які не так легко знайти в загальноприйнятих джерелах і підручниках німецької мови. У газетах і журналах ми можемо знайти вірші, комікси та статті про новинки кіно, про нові молодіжні рухи, спортивні клуби, музику, мистецтво, екологічні проблеми. Величезна різноманітність газетних статей означає великий вибір джерел інформації, з яких учні можуть вибрати для себе найбільш цікаву, що створює сприятливу обстановку для роботи з певним матеріалом. У багатьох газетах і журналах є статті, що стосуються проблеми молоді. Як показує практика, обговорення такого роду текстів цікаво для учнів 8-11 класів.

Газета в сучасному житті – найважливіший засіб передачі інформації. Тому перед школою стоїть завдання – навчити випускників середньої школи читати газети, як рідною, так і іноземною мовами. Однак учень повинен вміти не тільки читати іноземну газету, отримувати

від неї потрібну інформацію, а й передавати зміст, давати оцінку прочитаного, висловлювати думку про нього.

Найбільш поширені в німецькомовних газетах жанри багато в чому збігаються зі звичними жанрами української преси. Однак треба відзначити, що національні традиції німецької преси збагатили властиві їй жанри.

Мова і стиль німецькомовної преси в загальному відрізняється як від стилю наукового викладу, так і від стилю офіційної мови. Він більш образний і емоційний, менш педантичний і значно простіший. Стиль напівхудожніх жанрів у німецькій пресі вельми близький до стилю художньої літератури, але простіше його. Він близький також і до побутового стилю мовлення, але, звичайно, не допускає вульгаризмів і діалектної лексики, якщо цього не вимагають особливі стилістичні завдання.

На кожному історичному етапі преса відіграла свою роль, а вибір різновидів газет або журналів на уроках німецької мови для учнів загальноосвітніх шкіл України залежали від рівня розвитку демократії в суспільстві.

До недавнього часу питання вивчення власне життєвого укладу і реалій німецькомовних країн не приділялося належної уваги. Навчання обмежувалося лише вивченням історії і традицій соціуму, безвідносно до сучасних тенденцій розвитку німецького суспільства та уявленням про особливості німецького менталітету. З проголошення Незалежності України ситуація змінилася на користь поглиблення уявлень про країни, де розмовляють німецькою мовою. Використання матеріалів німецькомовної преси на уроках німецької мови в школі як додаткового засобу розкриття мовленнєвих можливостей сприяє набуттю фактичної інформації, засвоєнню знань про особливості німецького соціуму загалом.

У сучасному світі видається велике різноманіття газет і журналів німецькою мовою. Найбільш відомими залишаються такі журнали і газети, як "Sonntag", "Forum", "Wochenpost", "NBI", "Magazin", "Die Welt", "Handelsblatt", "Deutsche Welle", "DAF", "NDL", "Funk und Fernsehen" та багато інших. Завдяки технічному прогресу на початку XXI століття населенню в Україні, зокрема, учням загальноосвітніх шкіл, стали доступні світові медійні ресурси, мережі інтернет, зокрема, і німецькомовний контент.

На теперішній час є Топ-5 німецьких друкованих видань, які широко представлені в Україні, часто використовуються як роздатковий матеріал на уроках німецької мови, а також існують в онлайн-форматі: "Bild", "Zeit", "Spiegel", "Frankfurter Allgemeine Zeitung" і онлайн-версія дитячого додатку до газети "Westdeutsche Allgemeine Zeitung", яка пишеться школярами і для школярів. Дві основні рубрики "ZEUSkids" – для найменших учнів і "Zeus-Zeitung und Schule" – для учнів середнього і старшого шкільного віку.

Сучасне трактування якості практичного оволодіння німецькою мовою пов'язана, перш за все, з умінням здійснювати спілкування в реальних ситуаціях, відповідно до норм поведінки і мовленнєвих традицій, які використовуються в німецькомовному співтоваристві. Успішність мовного спілкування багато в чому залежить від здібностей відповідно до ситуації вживати мовленнєві висловлювання. Використання сучасних газетних статей німецькомовної преси як додаткового навчального матеріалу розмовної практики на уроках німецької мови може вдало вирішити відразу кілька навчальних завдань. Газетні матеріали, присвячені актуальним темам у сучасному суспільстві як, наприклад, "шлюб і сім'я", "одностатеві шлюби", "розлучення", "виховання дітей", "духовні цінності", допоможуть висвітлити сучасні тенденції в німецькому суспільстві, зрозуміти питання, що хвилюють їх представників, існуючі стереотипи і нові віяння. Дискусійні питання статті допоможуть організувати обговорення і мотивувати до формулювання та вираження власної думки в учнів, які вивчають німецьку мову.

Німецька культурна традиція проявляється також у використанні або "обігранні" цитат із національної літератури, крилатих слів національного масштабу, з опорою на реалії національної культури, історії, традиції та в національному гуморі. Вивчення на уроках німецької мови кліше і стійких лексичних сполучень, мовних зворотів має особливе значення, так як

часто учні відверто калькують обороти і вирази, типові для рідної мови, особливо при обговоренні проблем, що вимагають побудови складних висловлювань.

Умови розкриття змістом іншомовних газет і журналів цілісної сукупності їх функцій:

1. Розкриття вчителем ціннісного й розвивального потенціалу змісту конкретної газетної чи журнальної статті.

2. Встановлення пріоритетних функцій змісту статті та їх узгодження з цілями уроку.

3. Оптимальний вибір педагогом тих газетних жанрів, які є адекватними контрольним завданням чи загальній меті уроку.

4. Здійснення диференціації статей залежно від рівнів готовності учнів до засвоєння їх змісту.

5. Вибір оптимальних різновидів роботи учнів на уроці зі змістом статті.

Функції змісту іншомовних газет і журналів у навчальному процесі загальноосвітніх шкіл:

- пізнавальна (полягає у збагаченні духовного світу особистості, розширенні загального кругозору, підвищенні загальної культури учнів);
- ціннісно-мотиваційна (сприяє формуванню мотивів активності в оволодінні цінностями іншомовної культури);
- розвивальна (передбачає розвиток і удосконалення мовленнєвих здібностей учнів, розвиток інтелектуальних та соціальних здібностей учнів);
- особистісно-розвивальна (сприяє розвитку когнітивної, емоційно-вольової, моральної та інших сфер розвитку особистості);
- виховна (полягає у вихованні особистісних якостей та рис характеру учнів, які дозволяють їм здійснювати іншомовне спілкування на міжкультурному рівні) та інші.

Таким чином, газетні матеріали можуть як знайомити з культурою, стереотипами поведінки, процесами, що відбуваються в суспільстві, так і використовуватися як матеріал для роботи над розвитком комунікативних навичок і формування мовної компетентності. При цьому лексичний матеріал опрацьовується й освоюється на тлі вивчення особливостей менталітету життя конкретного соціуму, що не може не відбитися на інтересі тих, хто вивчає. Можливість обговорювати поточні, сучасні проблеми суспільства, шляхи їх вирішення, порівнювати тенденції розвитку інших соціумів з аналогічними тенденціями в своєму соціумі не може не послужити потужним стимулом до вивчення і вдосконалення німецької мови.

Сучасний етап розвитку України характеризується її потребою у випускниках загальноосвітніх шкіл, які здатні не тільки володіти німецькою мовою, але й творчо виконувати професійні функції на основі використання певних здобутків іншомовної культури. Саме такі випускники готові сприяти процесу націотворчості, входженню країни в європейське й світове співтовариство.

Розвиток потреби вивчення німецької мови призвів до значних змін у викладанні німецької мови в сучасній Україні та до ширшого залучення мас-медіа та використання інтернетресурсу.

У контексті історичних та сучасних тенденцій розвитку мас-медіа газетні публікації є передумовою формування у суспільній свідомості учнів та випускників шкіл відповідного ставлення до перспектив вивчення німецької мови. Тому саме цей аспект потребує відповідного наукового аналізу, що виступає необхідною засадою розвитку концептуального бачення вивчення німецької мови учнями в загальноосвітніх школах України, як складової системи іншомовної освіти.

Створення вчителем кращих умов для вивчення навчального матеріалу на уроках німецької мови оживляє навчальний процес, робить його більш цікавим. В очах учнів німецькі газети і журнали абсолютно справедливо стають засобами відбиття цінностей іншомовної культури.

Оволодіння німецькою мовою неможливо у відриві від культури і реалій життя німецькомовних країн, а газета, як засіб масової інформації, є невід'ємною частиною їх культури. Читаючи, перекладаючи і викладаючи німецьку газетну інформацію учні ясніше уявляють

собі конкретне і практичне завдання навчання. Тому газетні матеріали треба залучати якомога раніше, зрозуміло, в дозах і формах, що відповідають рівню знань і розвитку учнів.

Список використаних джерел

1. Розен Е. В. На уроке – немецкая газета. Пособие для преподавателей. Изд. 2-е, испр. и доп. / Е.В. Розен. – М. : “Просвещение”, 1967. – 160 с.
2. Розен Е. В. Газеты и журналы на немецком языке в школе. Пособие для учителя / Е.В. Розен. – М. : Просвещение, 1985. 128 с.
3. Кучерявий О. Г. Педагогіка і психологія дитячої творчості : навч. посіб.; Ін-т змісту та методів навчання, Донец. держ. ун-т. / О.Г. Кучерявий. – К. : 1998. – 156 с.
4. Мукатаєва Н. М. Організація навчально-виховного процесу з іноземних мов у 2013/2014 навчальному році (інструктивно-методичний лист) / Н. М. Мукатаєва, Е. О. Осипенко. – Миколаїв, 2013. – 45 с.
5. Євенко О. В. Вивчення німецької мови як другої після англійської: Режим доступу: <http://ucoz.com>.
6. Професійна освіта у зарубіжних країнах: порівняльний аналіз : Монографія (За ред. Н. Г. Ничкало, В. О. Кудіна). – Черкаси : Вибір, 2002. – 322с.
7. Чорна С. С. Особливості навчання другої іноземної мови студентів немовних спеціальностей/ С.С. Чорна // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітніх школах. – Запоріжжя, 2013. – Вип. № 33(86). – С. 646–651.
8. Deutsch als zweite Fremdsprache, <http://www.goethe.de>.

The article focuses on the fact that the main purpose of the lessons of German is pupils' mastering of their ability to communicate in German. The author focuses on a variety of German newspapers and magazines at German lessons in Ukrainian schools in the second half of the XXth - XXIst centuries.

Particular attention is paid to the work with authentic texts at the classes of German language promoting pupils' critical thinking and universal educational actions. Such texts represent topical and interesting material for studying the German language; they create the situation of introduction in to the language environment.

In addition, the leading aspect of the scientific discourse in the context of newspaper materials at German lessons is to help pupils become acquainted with the culture, stereotypes and processes taking place in present German-speaking community within the entry of Ukraine into European educational space.

Current stage of development of Ukraine is characterized by its need for a secondary school graduate able not only speaking German, but also a creative professional to perform functions on the basis of certain achievements of foreign language culture. Such graduates are ready to assist the process of entering the country into the European and world community.

The development of the need of studying the German language has led to the significant changes in teaching German in Ukraine nowadays' and wider involvement of media and the use of Internet resources.

Creating better conditions by the teacher for studying material at German lessons makes the educational process, alive and more interesting. Pupils consider German newspapers and magazines as a means of reflection of foreign language culture values.

Mastering the German language can not be divorced from the reality of life and culture of German-speaking countries; the newspaper as a means of media is an integral part of their culture.

Reading, translating and retelling German newspaper information, pupils can clearly imagine the concrete and practical tasks of education. Therefore, the newspaper materials should be involved as early as possible, but in dosages and forms corresponding to the level of pupils' knowledge and development.

Key words: *authentic texts, newspaper materials, genre, foreign language culture, German-language newspaper and magazine, newspapers, reading.*